

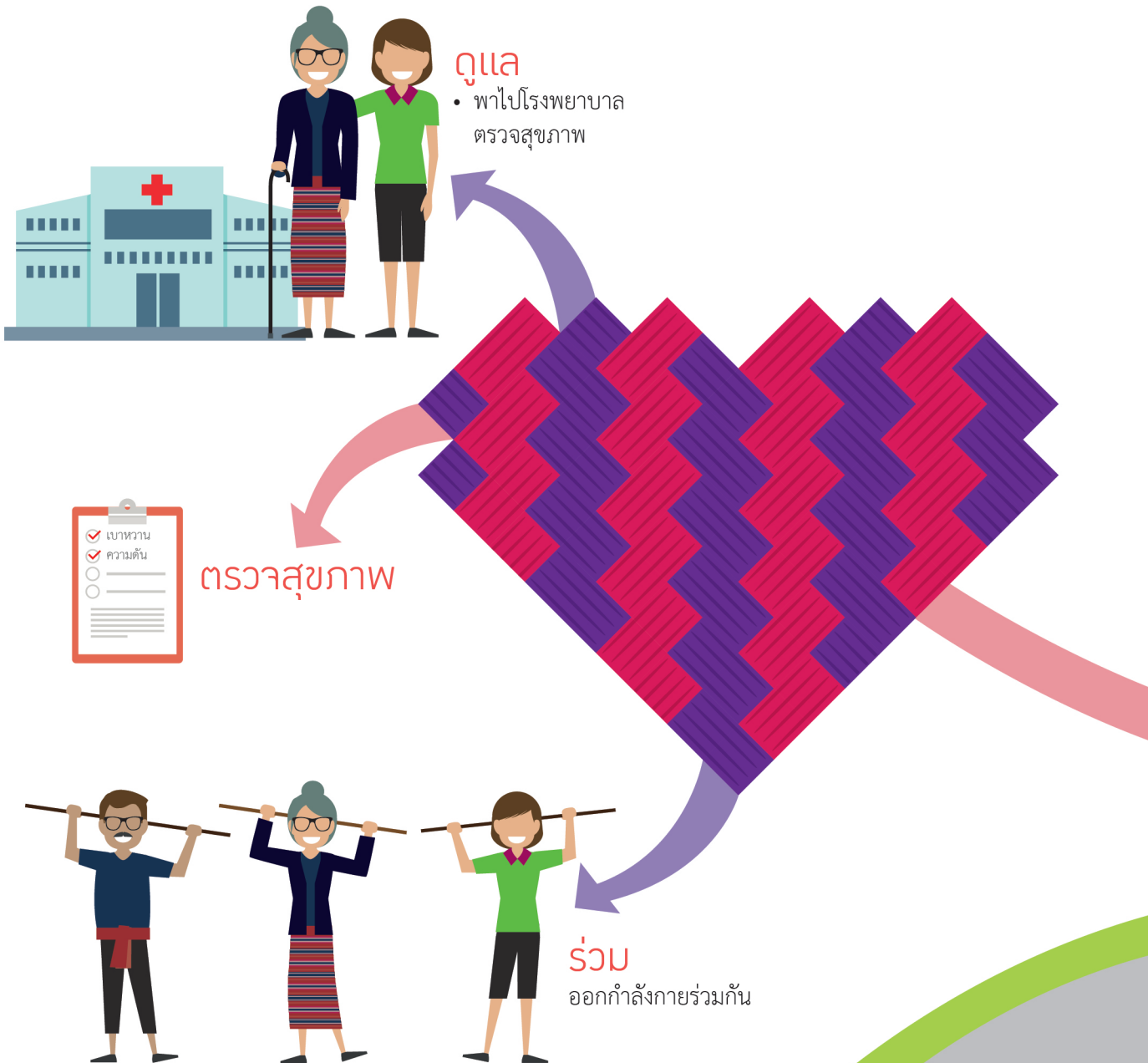

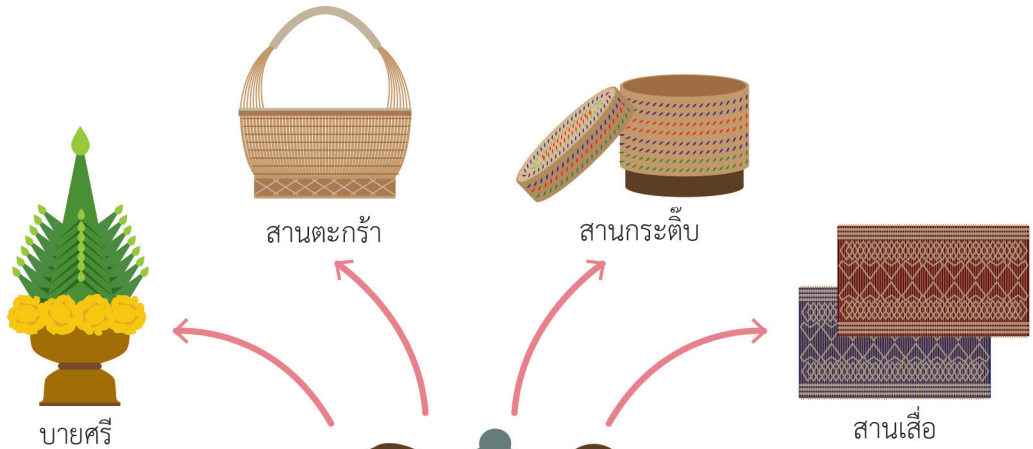
วัยใสใส่ใจเรียนรู้ ร่วมดูแลวัยเก่า

โครงการวัยใสวัยเก่า
ร่วมเล่าสืบสานวิถีชีวิต

ชุมชนบ้านโนนรังเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เคยได้รับรางวัลระดับจังหวัด มีฐานเรียนรู้ มีประชาชนชาวบ้าน ที่สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อ สานกระติบข้าว การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำพรมเช็ดเท้า การทอผ้าไหม แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งหากต่อไปถ้าผู้สูงอายุเหล่านี้จากไป งานสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาเหล่านี้คงสูญหายไปจากบ้านโนนรัง กลุ่มเยาวชนจึงคิดทำ **โครงการวัยใสวัยเก๋าร่วมเล่าสืบสานวิถีชีวิต** เพื่อสืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

คุณค่าต่อแกนนำ

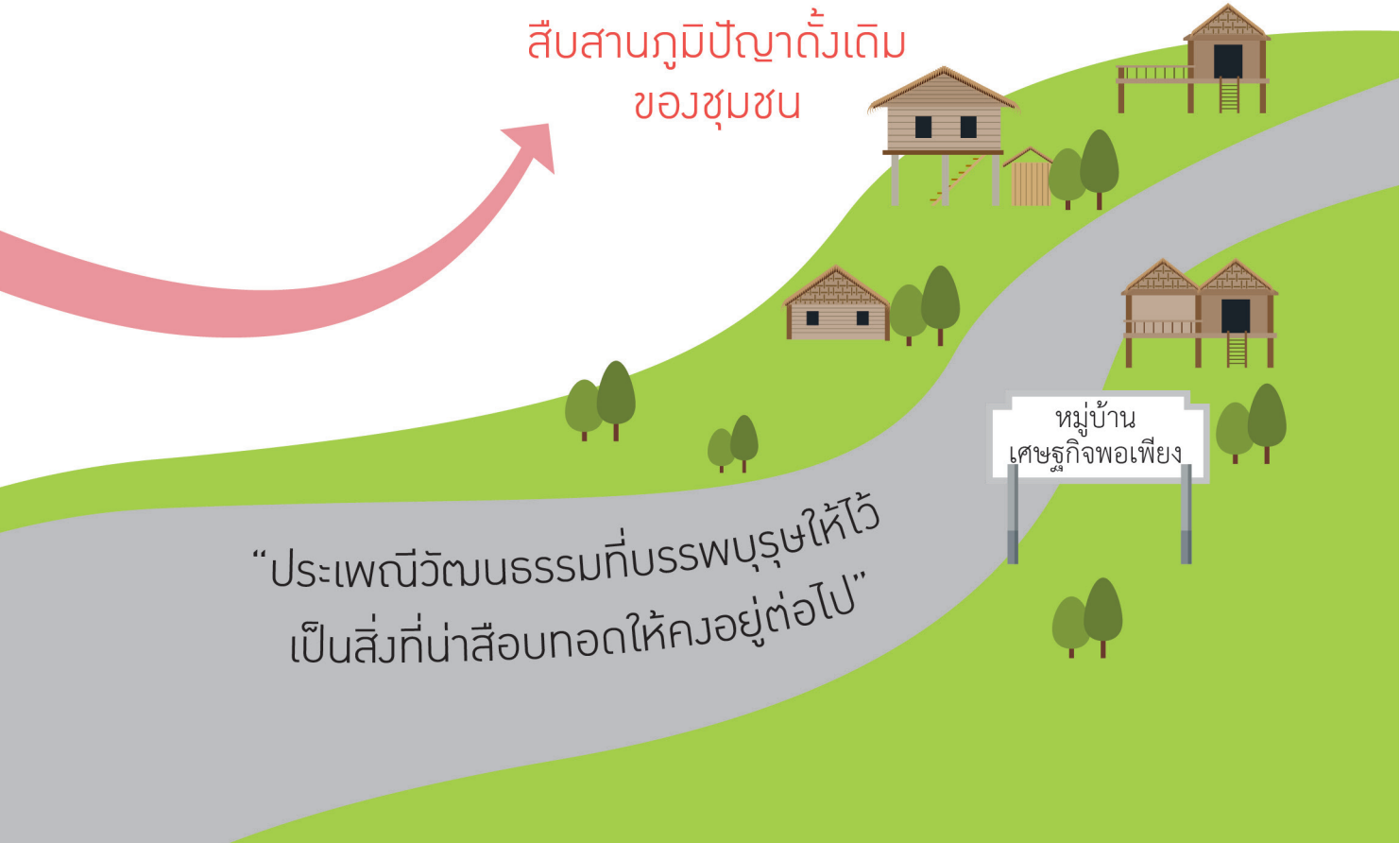
- รู้จักรากเหง้าชุมชน
- รู้จักปราชญ์ชาวบ้าน
- เกิดความรู้
- เพิ่มทักษะชีวิตติดตัวไปประกอบอาชีพได้
- ซาบซึ้งในภูมิปัญญาท้องถิ่น

คุณค่าต่อชุมชน

- เกิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน
- มีผู้สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
- สุขภาวะทางกายและใจของผู้สูงอายุดีขึ้น

สืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิม ของชุมชน

“ประเพณีวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษให้ได้
เป็นสิ่งที่น่าสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป”

ผลลัพธ์ของการเรียนรู้เกิดประโยชน์
ต่อตนเองอย่างชัดเจน ทั้งยังเป็น
ประโยชน์ต่อผู้สูงอายุอย่างชัดเจน
สะท้อนผ่านสภาวะทางกายและใจ
ของผู้สูงอายุ ที่ไม่มีสถิติการเป็น
โรคเบาหวาน ความดันเพิ่ม
ยกเว้นคนที่เคยเป็นมาก่อนแล้ว
ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่ทำให้รู้สึก
เพลิดเพลินไปกับลูก ๆ หลาน ๆ
มีความสุขจึงส่งประกายให้เห็น...
ผู้สูงอายุมีความสุขมากขึ้น จากที่
เขาอยู่คนเดียว เขาไม่เข้าสังคม
ก็เห็นเขายิ้มได้

บ้านโนนรัง หมู่ที่ 4 ตำบลหนองกุ้ง อำเภอโนนคูณ
จังหวัดศรีสะเกษ มีประชากร 63 หลังคาเรือน รวม 279
คน มีประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งถือว่าเป็นผู้สูงอายุ
จำนวน 27 คน เพิ่มขึ้นอีก 4 คนจากปี 2558 กลุ่มดาว
กระจาย ซึ่งเป็นเยาวชนในชุมชนจึงได้รวมตัวกันทำ
โครงการเติมใจวัยใส ใส่ใจวัยเก่า เพื่อดูแลผู้สูงอายุใน
ชุมชน ทั้งด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย และความเป็นอยู่
การที่เยาวชนได้ไปคลุกคลีกับผู้สูงอายุสร้างความรู้สึ
อบอุ่นและมีชีวิตชีวาให้แก่พ่อแม่ แม่แก่ จนเมื่อมี
โครงการพัฒนาเยาวชนพลเมืองดีศรีสะเกษปีที่ 2
ชุมชนมีมติให้เยาวชนต่อยอดการทำงานต่อไป เพราะ
เห็นประโยชน์ว่า การทำโครงการทำให้เยาวชนได้ใช้
เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ แม้ว่ากิจกรรมดูแลสุขภาพ
และความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในชุมชนจะกลายเป็น
วิถีชีวิตของกลุ่มเยาวชนไปแล้วก็ตาม

“ต่อไปหากผู้สูงอายุเหล่านี้จากไป งานสร้างสรรค์จากภูมิปัญญา เช่น การทอ การจักสาน คงไม่แคล้วสูญหายไปจากบ้านโนนรัง...ก็งานทั้งหมด จึงตกลงใจว่า การทำงานในปีนี้ออกจากการดูแลสุขภาพ และความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ จะเพิ่มเรื่องของการเรียนรู้และสืบสานวิถีชีวิต และอนุรักษ์วัฒนธรรมจากผู้สูงอายุ โดยตั้งใจว่าการไปฝากตัวเป็นศิษย์เพื่อเรียนรู้จากผู้สูงอายุ เป็นการสร้างพื้นที่ให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน”

ผู้สูงอายุ ต้นทุนในชุมชน

เพราะเป้าหมายหลักยังคงเป็นเรื่องการดูแลสุขภาพกายใจของผู้สูงอายุ แต่ประเด็นที่จะเชื่อมโยงกิจกรรมการดูแลที่ไม่ซ้ำรอยเดิมควรเป็นเรื่องใด คือโจทย์ที่ทีมงานซึ่งประกอบด้วย ฝน-น้ำฝน ทองคำมูย ฟ้า-สุนันทา ทองคำมูย เพ็ญส-ปริยาลักษณ์ พุฒเคน เอิร์น-จุฑาทิพย์ พรหมจันทร์ โบ๊ต-วาสิฎฐิ์ ตูนา และ บิว-ณัฐริกา โททอง ร่วมกันทบทวนการทำงานในปีที่ผ่านมาและศึกษาข้อมูลชุมชน จนพบว่า ชุมชนบ้านโนนรังเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เคยได้รับรางวัลระดับจังหวัด ที่มีฐานเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อ สานกระติบข้าว การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำพรมเช็ดเท้า การทอผ้าไหม ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านส่วนหนึ่งก็คือ ผู้สูงอายุที่แต่ละคนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทักษะติดตัว ซึ่งหากต่อไปถ้าผู้สูงอายุเหล่านี้จากไป งานสร้างสรรค์จากภูมิปัญญา เช่น การทอ การจักสาน คงไม่แคล้วสูญหายไปจากบ้านโนนรัง

ทีมงานทั้งหมดจึงตกลงใจว่า การทำงานในปีนี้นอกจากการดูแลสุขภาพกายใจและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุแล้ว สิ่งที่จะเพิ่มเติมคือ จะเน้นที่การมีสุขภาพใจของผู้สูงอายุ โดยให้ท่านเหล่านี้เป็นครูสอนเด็ก ๆ ในชุมชนให้ได้เรียนรู้ สืบสานภูมิปัญญา โดยตั้งใจว่าการไปฝากตัวเป็นศิษย์เพื่อเรียนรู้จากผู้สูงอายุ จะเป็นการสร้างพื้นที่ให้ผู้สูงอายุและเยาวชนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน ได้มีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ทำให้ผู้สูงอายุไม่เหงา และน่าจะมีความสุขมากยิ่งขึ้น พร้อมกับเด็ก ๆ ในชุมชนก็ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน และภูมิปัญญาของชุมชนไปด้วยอีกทางหนึ่ง

ฝนเล่าว่า ประสบการณ์การทำงานจากปีก่อน ทำให้การทำงานในปีนี้น่าง่ายขึ้น เช่น การเขียนโครงการ การทำเว็บไซต์ แต่ส่วนที่ยากคือ การออกแบบกิจกรรมที่ต้องแตกต่างไป

จากเดิม สำหรับชื่อโครงการได้ให้ทุกคนคิดชื่อโครงการแล้วเอามารวมกัน จนได้ชื่อว่าโครงการวัยใสวัยเก๋าร่วมเล้าสืบสานวิถีชีวิต เพราะบ้านเรามีของดีที่เราต้องการสืบสาน เช่น การสานกระติบข้าว สานตระกร้าจากไม้ไผ่ หรือพลาสติก และทอเสื่อ ปีก่อนรู้ว่า มีเรื่องเหล่านี้แต่ไม่ได้ทำ ได้แต่พาผู้สูงอายุออกกำลัง วัดความดัน ดูแลบ้าน และความเป็นอยู่

ทีมงานจัดประชุมทีม เพื่อวางแผนกิจกรรมและแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน ฝนเป็นคนดูแลภาพรวมของโครงการ และทำหน้าที่นำเสนอ โดยมีเพ็ญเป็นผู้ช่วย ฟ้ารับหน้าที่บันทึกและถ่ายรูป น้องคนอื่น ๆ ในทีมช่วยงานต่าง ๆ ตามวาระโอกาส โดยทีมงานตกลงกันว่า จะใช้เวลาว่างในวันหยุดทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ ซึ่งการนัดหมายจะใช้วิธีฝากให้ผู้ใหญ่บ้านประกาศผ่านเสียงตามสายเป็นรายครั้ง

ใช้ “ข้อมูล” นำทาง

กิจกรรมแรกที่ทำร่วมกับชุมชนคือ การประชุมชี้แจงโครงการต่อชาวบ้าน ทีมงานจัดประชุมที่ศาลากลางบ้าน โดยเชิญชาวบ้านทุกครัวเรือนมาร่วมประชุม ซึ่งก็ได้รับการตอบรับอย่างดีจากสมาชิกในชุมชนแทบทุกหลังคาเรือน ทีมงานเขียนข้อมูลโครงการลงบนกระดาษชาร์ตเพื่อใช้ประกอบการนำเสนอ โดยมีฝนและเพ็ญเป็นคนชี้แจงรายละเอียดของโครงการ เมื่อนำเสนอโครงการทั้งหมดเสร็จแล้ว ได้ขอความคิดเห็นและคำแนะนำจากชาวบ้าน ซึ่งต่างเห็นดีเห็นงามที่เยาวชนจะทำโครงการ เพราะ

“การได้รับรู้ถึงเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน ที่มีพัฒนาการผ่านช่วงเวลาต่าง ๆ ทำให้ทีมงานรู้สึกว่ ประเพณีวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ทำไว้เป็นสิ่งที่น่าสนใจให้คงอยู่ต่อไป นั่นทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้กับผู้สูงอายุ”

เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ผู้สูงอายุก็ได้รับการดูแลอย่างใส่ใจ ทั้งยังเป็น การสืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

การเก็บข้อมูลผู้สูงอายุให้เป็นปัจจุบัน เป็นงานสำคัญที่ต้องทำ เพราะปีนี้มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอีก 4 คน ทำให้มีผู้สูงอายุรวมกันทั้งหมด 27 คน เป็นชาย 11 คน หญิง 16 คน ซึ่งในจำนวนทั้งหมดเป็นผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ลำพัง 2 คน เพิ่มขึ้น 1 คนจากปีที่แล้ว ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวคือ เบาหวาน 3 คน ความดัน 9 คน และทุกคนมีอาการปวดเมื่อยตามร่างกายบ้าง นอกจากนี้ข้อมูลด้านความเป็นอยู่และสุขภาพ ทีมงานยังได้สอบถามถึงความถนัดของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุเพศชายมักจะถนัดงานจักสาน ส่วนผู้สูงอายุเพศหญิงจะถนัดงานทอผ้า ทอเสื่อ ซึ่งปัจจุบันมีการประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องการจักสานมาสานกระเป๋าจากเส้นพลาสติก โดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะมีกิจกรรมในครัวเรือน เช่น การปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ ทำการเกษตร ซึ่งเป็นทั้งความถนัดและเป็นอาชีพ การสอบถามข้อมูลความเชี่ยวชาญภูมิปัญญาด้านต่างๆ ทำให้ทีมงานสามารถระบุผู้สูงอายุที่จะช่วยถ่ายทอดความรู้ได้ไม่ยาก นอกจากนี้ทีมงานได้ศึกษาข้อมูลวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยชวนผู้สูงอายุมาประชุมพร้อมกันที่ศาลากลางบ้าน แล้วสอบถามเรื่องประวัติศาสตร์ของชุมชน และวิถีชีวิตในอดีต

ความสนใจของเยาวชนที่ชวนพูดคุยสอบถาม เป็นสิ่งที่สร้างความเพลิดเพลินใจแก่ผู้เฒ่าที่ได้มานั่งเล่าความหลังที่เต็มเปี่ยมด้วยความทรงจำแสนสุข แม้ชีวิตจะไม่สะดวกสบายอย่างปัจจุบัน ที่น้ำพร้อม ไฟพร้อม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย

การได้รับรู้ถึงเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน ที่พัฒนาการผ่านช่วงเวลาต่างๆ ทำให้ทีมงานรู้สึกว่ ประเพณีวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ทำไว้เป็นสิ่งที่น่าสนใจให้คงอยู่ต่อไป นั่นทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้กับผู้สูงอายุ แม้บางคนในทีมจะทอเสื่อพอเป็นบ้าง หรือน้องเบ็ตที่ทำงานจักสานเป็นทุกอย่าง เพราะยายที่บ้านพาทำตั้งแต่ยังเล็ก แต่ก็ยังอยากเรียนรู้เรื่องอื่นๆ เพิ่มขึ้น

“วิถีชีวิตที่พวกเราเห็นว่าน่าจะสืบทอด เช่น เรื่องการบูชาแถน การทำบุญ จักสานทอเสื่อ ซึ่งเราจะเน้นที่การจักสานและการทอเสื่อ โดยเราจะเชิญผู้สูงอายุมาสอนที่ศาลากลางบ้าน ก็จะประชาสัมพันธ์รายครั้ง ส่วนมากจะเป็นวันเสาร์ประมาณครึ่งวัน ให้เด็ก ๆ เลือกรับตามความสนใจ” ฝนเล่า

เรียนรู้อย่างลึกซึ้งถึงภูมิปัญญาบรรพบุรุษ

วิชาภูมิปัญญาที่ผู้สูงอายุถูกเชิญมาสอน ประกอบด้วย การสานกระติบข้าว การทอเสื่อ การสานกระเป๋าด้วยเส้นพลาสติก และการทำบายศรี การสอนของผู้เฒ่าคือ การพาทำไปที่ละชั้น ลงมือปฏิบัติตั้งแต่การหาวัสดุ เช่น ไหล่ เตย ใบตอง ฯลฯ การเตรียมวัสดุที่ต้องเลาะหนามจากเตย การใช้มีดจักไหลและนำเตยไปตากแดดให้แห้ง หรือการจักใบตองให้ได้ขนาดที่เหมาะสม การย้อมสี จนถึงการสานและการเย็บ

เยาวชนส่วนใหญ่เลือกเรียนการทำบายศรี เพราะเป็นงานฝีมือที่สวยงาม และมีคุณค่า เป็นองค์ประกอบสำคัญของเครื่องประกอบพิธีกรรม ส่วนการสานกระติบข้าว ทอเสื่อ หรือสานกระเป๋าด้วยเส้นพลาสติก เป็นสิ่งที่แต่ละคนเลือกเรียนตามความชอบ และความต้องการใช้ประโยชน์ ซึ่งนอกจากเรียนร่วมกันที่ศาลากลางบ้านแล้ว เยาวชนบางคนยังตามไปเรียนกับผู้สูงอายุที่บ้าน บางคนตั้งใจเป็นพิเศษที่จะสานกระติบข้าว ทอเสื่อ และสานตะกร้าจากเส้นพลาสติกไปอวดเพื่อนๆ ในเครือข่ายเยาวชนพลเมืองดีศรีสะเกษ

“การเรียนจักสาน เราได้ทำไว้ใช้ และขายด้วย ในระหว่างการสานเป็นการฝึกฝนเราในเรื่องการมีสมาธิ” ฝนเล่า

โดยเพียงเสริมว่า บางครั้งทำผิด ยายเขาบอกให้ทำใหม่ ก็ทำ ไม่รู้สึกหงุดหงิด อาจจะมีอารมณ์ท้อบ้าง ก็ทิ้งมันไว้ก่อน แล้วไปทำอย่างอื่น พออารมณ์ดีก็กลับมาทำอันเดิม ส่วนมากจะเป็นครั้งแรกๆ ที่ทำ หมดด้ายไปเยอะมาก แต่พอทำไปเรื่อยๆ มันก็ง่ายขึ้น เวลาเห็นผลงานของตนเอง รู้สึกภูมิใจที่เราทำได้

สำหรับฟ้า เธอเลือกสานกระเป๋าด้วยเส้นพลาสติกเพราะมีสีสันสวยงาม นำใช้ ซึ่งเธอบอกว่า การฝึกสานในตอนแรกๆ ทำให้รู้สึกปวดแขน เพราะต้องใช้แรงกด สอด จึงยังสานไม่เสร็จ แต่กำลังจะกลับมาสานต่อ

“ประโยชน์ของการเรียนรู้ภูมิปัญญาเรื่องการจักสาน การทอ การทำบายศรี นอกจากเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุและฝึกสมาธิแล้ว ความรู้และทักษะที่ติดตัวเหล่านี้สามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวได้”

ส่วนโบ้ต ซึ่งแม้จะทอเสื่อเป็นและจักสานได้ ยังเลือกเรียนการสานตะกร้าและการทำบายศรีเพิ่มเติม ด้วยอยากมาเรียนรู้ร่วมกับพี่ๆ เพราะเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเสริมความรู้ให้แก่ตนเอง

ด้านบ๊ว เลือกเรียนสานกระติบข้าว และกระเป๋ากจากเส้นพลาสติก เพื่อเก็บไว้ใช้เอง เช่นเดียวกับเอิร์นที่เริ่มเรียนรู้การทอเสื่อ

การเรียนรู้ทำให้ทีมงานได้สัมผัสภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวตนของผู้สูงอายุ และซาบซึ้งต่อภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เพราะถ้าไม่ได้ลงมือปฏิบัติที่สร้างประสบการณ์ตรงแบบนี้ คงไม่รู้เรื่องราวบางอย่างที่เป็นเคล็ดลับของภูมิปัญญา เช่น ใครเล่าจะรู้ว่า การทอเสื่อที่ต้องทอด้วยไหล สลับด้วยเตย เพื่อกันไม่ให้เสื่อลื่นเกินไป แต่เพียงเจอกับตัวเองเมื่อทอเสื่อด้วยไหลทั้งผืน เมื่อนำไปใช้งานเสื่อลื่นจนคนนั่งล้ม เมื่อสอบถามผู้รู้จึงค้นพบ

เคล็ดลับดังกล่าว ประสบการณ์ตรงที่ทำให้จดจำไม่รู้ลืมเช่นนี้ คือเสน่ห์ของการเรียนรู้จากการลงมือทำ

ประโยชน์ของการเรียนรู้ภูมิปัญญาการจักสาน การทอ การทำบายศรี นอกจากจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ และฝึกสมาธิแล้ว ความรู้และทักษะที่ติดตัวเหล่านี้สามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวได้

โบ้ตซึ่งทำงานจักสานเป็นและสอนเพื่อนๆ ได้ด้วย บอกว่า เห็นยายสานไว้ใช้เองด้วย ขายด้วย เป็นงานที่ลงทุนน้อย เพราะซื้อแค่วันกับเข็ม ส่วนไหล เตย หรือใบตอง เป็นพืชที่ปลูกที่บ้านอยู่แล้ว กระติบข้าวใบย่อมๆ ราคา 60 บาท ส่วนเสื่อแบบเย็บขอบผ้าฝ้ายอมสี่ชาย 300 ถึง 500 บาท ถ้าเป็นเสื่อสี่ธรรมดาตอนเดียวชายฝืนละ 80 ถึง 100 บาท

ตั้งนั้นงานสร้างรายได้จึงไม่ใช่เรื่องยากในความคิดของเด็กบ้านโนนรัง เพราะหากรู้จักขยันใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ก็สามารถทำได้

ในขณะที่เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาต่างๆ ตามวาระที่ได้นัดหมายกัน ทีมงานยังคงติดตามเผ้าระวังเรื่องสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ทั้งวัดความดัน เจาะเลือด ตรวจเบาหวาน ชั่งน้ำหนัก พาออกกำลังกาย ดูแลความสะอาดของที่อยู่อาศัยและเครื่องนุ่งห่ม กระทั่งเอาธุระพาพ่อเฒ่าแม่แก่ทั้งที่อยู่กับลูกหลานหรือที่ไม่มีคนดูแลไปโรงพยาบาลตามการนัดของแพทย์ หรือยามเจ็บป่วย

เมื่อรู้ตัว...จึงเปลี่ยนแปลง

การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้ทีมงานค้นพบว่าผู้สูงอายุในชุมชนมีคนเป็นเบาหวานเพียง 3 คน ในขณะที่ผู้ใหญ่วัยต่ำกว่า 60 ปี มีคนที่เบาหวานจำนวนมาก การตั้งข้อสังเกตถึงพฤติกรรมการบริโภคของคนรุ่นใหม่จึงเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการตระหนักรู้ถึงนิสัยบริโภคของเยาวชนที่ส่วนใหญ่ชอบดื่มน้ำอัดลม ทำให้

ทีมงานรู้สึกว่าจะต้องปรับพฤติกรรมการกินดื่มของตนเองเพื่อที่จะไม่เป็นโรคเบาหวานในอนาคต

นอกจากงานดูแลผู้สูงอายุแล้ว กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน งานเอกสารและคอมพิวเตอร์ การส่งเอกสารต่างๆ ทั้งทางออนไลน์ หรือไปรษณีย์ยังเป็นภาระที่ทีมงานรับผิดชอบช่วยเหลืองานชุมชนอย่างสม่ำเสมอมาตั้งแต่ปีที่ผ่านมา ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้นอกจากจะทำกันเองแล้ว ทีมงานยังได้สอนน้องๆ ในชุมชนให้รู้วิธีทำงานด้วยการพาทำ ทั้งการพิมพ์เอกสารที่พี่ๆ จะบอกว่าพิมพ์อะไร ตรงไหน อย่างไร แล้วให้น้องเป็นผู้ปฏิบัติ การส่งเอกสารทางไปรษณีย์ก็จะพาน้องไปด้วย เพื่อให้ได้เรียนรู้ขั้นตอนวิธีการ ทั้งนี้เพราะทีมงานตระหนักว่า ในอนาคตเมื่อต้องไปเรียนต่อต่างถิ่น จะได้มีคนคอยช่วยเหลืองานชุมชนต่อไป

“เวลามีคนมาศึกษาดูงาน เราก็จะช่วยกันเก็บกวาดเตรียมงาน แต่ปีนี้ไม่ค่อยมีคนเข้ามา แล้วช่วยโครงการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ปีที่แล้วเขาทำเกี่ยวกับผักปลอดสาร ส่วนปีนี้เขาต่อยอดเป็นปลูกข้าวไรซ์เบอรี่ปลอดสาร ผู้ใหญ่บ้านให้หนู

“นอกจากงานดูแลผู้สูงอายุแล้ว กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ทีมงานยังรับผิดชอบช่วยเหลืองานชุมชนอย่างสม่ำเสมอมาตั้งแต่ปีที่ผ่านมา ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ นอกจากจะทำกันเองแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่ทีมงานจะสอนน้อง ๆ ในชุมชนให้รู้วิธีการทำงาน ด้วยการพากำ...เพื่อให้ได้เรียนรู้ขั้นตอนวิธีการ ทั้งนี้เพราะทีมงานตระหนักว่า ในอนาคตเมื่อต้องไปเรียนต่อต่างถิ่น จะได้มีคนคอยช่วยเหลืองานชุมชนต่อไป”

เป็นคณะกรรมการในโครงการของเขาด้วย” ฝนเล่าถึงบทบาทที่ได้รับมอบหมายจากชุมชน

เมื่อครั้งทำโครงการในปีแรกที่ฟ้าเป็นคนไม่กล้าแม้จะทำงาน เมื่อถึงคราวต้องนำเสนอ ก็ได้แต่แอบอยู่ข้างหลังพี่สาว แต่มาปีนี้ฟ้าเปลี่ยนแปลงตัวเอง เธอสามารถตอบคำถามได้อย่างจะฉาน ความกล้าที่เกิดขึ้นเป็นเพราะความตั้งใจของตนเองที่บอกว่า “ปีนี้ที่กล้าเปลี่ยนแปลงเพราะเห็นคนอื่นเขาเปลี่ยนแปลงแล้วเราก็อยากเปลี่ยนแปลงตนเองบ้าง พอเปลี่ยนแปลงได้ก็รู้สึกดีใจที่ตนเองเปลี่ยนได้”

ความกล้าแสดงออกเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้อย่างชัดเจนในตัวทีมงานทุกคน เอิร์น บิว โบ๊ต เพ็ญส ฟ้า แม้จะเป็นรุ่นน้องแต่ก็กล้าที่จะโต้แย้งเมื่อเห็นพี่ฝนทำผิดพลาดฝนเองก็กล้าที่จะยอมรับความผิดพลาดที่ตนเองทำ และยามถูกน้อง ๆ เตือน ความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นภายในทีมเป็นเพราะการได้ร่วมหัวจมท้ายเรียนรู้ร่วมกันมา ฝนได้รับความเคารพจากน้อง ๆ จึงมีบทบาทเป็นทุกอย่าง รวมทั้ง “ที่พึ่งทางใจ” ของน้อง ๆ ในทีม

“เป็นที่ปรึกษา คอยเตือน คอยบอกน้อง ถ้าเขาเชื่อที่เราบอกก็ดีใจที่เขาฟังเราสนใจเรา เวลาทำกิจกรรมถ้าเขาเล่นกันเราก็จะคอยบอก คอยเตือนว่า อย่าเพิ่งเล่นกันทำงานก่อน เขาก็จะหยุดเล่นมาทำงาน เราก็ดีใจที่น้อง ๆ ยังเชื่อฟังเรา เคารพเรา” ฝนสะท้อนถึงความรู้สึกดี ๆ ที่ได้รับจากน้อง ๆ

การทำงานเปลี่ยนแปลงผู้คน กระทั่งคนตัวเล็ก วัยเยาว์ก็รู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงในตนเอง บิวสารภาพว่า เมื่อก่อนสนใจแต่การเล่นโทรศัพท์ จนเกิดอาการติดโซเชียลมีเดีย ไม่กิน ไม่นอน แต่เมื่อพี่ ๆ ชักชวนให้มาทำกิจกรรม ก็ต้องลดการเล่นโทรศัพท์ลง เพราะมีกติการ่วมกันว่า เวลาทำงานไม่ให้เล่นโทรศัพท์ เมื่อลด ละได้ในช่วงแรก ๆ ก็เลิกติดได้อย่างสิ้นเชิงในที่สุด

กติกาห้ามเล่นโทรศัพท์ในช่วงเวลาที่ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดขึ้นเพราะพี่ ๆ เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นเวลาทำงาน ที่น้องต่างคนต่างเล่นโทรศัพท์ จนต้องมีข้อตกลงร่วมกันว่า ถ้าเป็นช่วงเวลาทำกิจกรรมไม่ให้เล่นโทรศัพท์ ซึ่งระยะแรก ๆ ของการบังคับใช้กติกาของกลุ่ม ปรากฏว่า มีน้องบางคนยังคงหยิบโทรศัพท์มาเล่น แต่พี่ ๆ จะข่มใจไม่ต่อว่าต่อขานหรือบังคับให้เลิกเล่น แต่ให้เวลาน้องปรับตัว

“ในอดีตจะมีกลุ่มเด็กแว้นชอบขี่มอเตอร์ไซด์เสียงดังจำนวนหนึ่ง แต่เมื่อได้เห็นว่ เกิดกลุ่มเยาวชนที่ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ส่วนหนึ่งจึงเกิดความรู้สึกอายน ในขณะที่เดียวกันที่งานก็ได้ให้โอกาส ชวนเพื่อนขาแว้นให้มาร่วมกิจกรรมด้วยกัน ทำให้ปัญหาเด็กแว้นในชุมชนลดลงไปมาก”

“ตอนแรกก็จะมีน้องบางคนเล่น เราก็ปล่อยให้เขา
เล่นไปก่อน แต่พอเพื่อนไม่เล่น เขาจะรู้สึกอายน เพราะ
เพื่อนไม่มีใครเล่น เราก็ค่อย ๆ พูดกับเขาว่า ขนาดเพื่อน
ยังไม่เล่น เขาก็เลยค่อย ๆ เลิก” ฝนเล่าถึงการจัดการปัญหา
ซึ่งเมื่อระยะเวลาผ่านไปทุกคนต่างเคารพกติกาที่เป็นอันรู้
กันว่า ถึงเวลาทำงานจะปิดโทรศัพท์แล้วเอามาวางกอง
รวมกัน โดยไม่มีใครสนใจที่จะแอบหยิบไปเล่นจนกว่า
จะถึงเวลาพักหรือเลิกกิจกรรม

นอกจากปัญหาเรื่องน้องเล่นโทรศัพท์ในเวลาทำงาน
แล้ว ปัญหาเรื่องเวลาไม่ตรงกันก็เป็นปัญหาสามัญประจำ
กลุ่มเยาวชนทุกกลุ่ม การประสานงานผ่านเฟซบุ๊กจึงเป็น
ทางเลือกในการนัดหมายวันเวลาในการทำงานให้ลงตัว
แต่กระนั้นน้อง ๆ ก็มักจะมีปัญหาไม่ว่าง เพราะมีการบ้าน
จำนวนมากต้องทำ ซึ่งทีมงานได้หาทางออกโดยให้น้อง
หอบการบ้านมาทำด้วยกัน ห้องเรียนภูมิปัญญาจึง
เจอบนกิจกรรมสอนการบ้านแก่น้อง ๆ ไปพร้อมกัน

ผลลัพธ์ของการเรียนรู้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง
อย่างชัดเจน ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุอย่าง
ชัดเจน สะท้อนผ่านสภาวะทางกายทางใจของผู้สูง
อายุ ที่ไม่มีสถิติการเป็นเบาหวาน ความดันเพิ่ม ยกเว้น
คนที่เคยเป็นมาก่อนแล้ว ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่ทำให้
รู้สึกเพลิดเพลินไปกับลูก ๆ หลาน ๆ ความสุขใจจึง
ส่งประกายให้เห็น อย่างที่พี่สเล่าว่า ผู้สูงอายุเขามี
ความสุขมากขึ้น จากที่เขาอยู่คนเดียวเขาไม่เข้าสังคม
ก็เห็นเขายิ้มได้ เวลามาทำกิจกรรมกับพวกเราก็รู้สึกดี

“ทั้งนี้ที่ทีมงานมีแผนจะจัดเวทีนำเสนอผลการทำงาน
ต่อชุมชน โดยตั้งใจว่าจะนำผลงานที่ทำเสร็จมาโชว์ด้วย
เพราะมันเป็นสิ่งที่เราได้เรียนรู้กับผู้สูงอายุ จึงอยากให้คน
ที่สอนเราได้มีความภาคภูมิใจว่า สิ่งที่ทำสอนมาเราก็

ทำได้” ฝนเล่าถึงท้ายถึงกิจกรรมที่จะทำ ซึ่งไม่ยากที่จะ
เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่กลุ่มเป้าหมาย
สำคัญของโครงการ

เกาะคุ่มกันเยาวชน

ไพรวลัย วงษ์ประเทศ พี่เลี้ยงชุมชน เล่าว่า นอกจาก
ทำโครงการแล้ว ทีมงานเยาวชนยังเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลัก
ในการช่วยเหลืองานของชุมชน โดยเฉพาะเรื่องการดูแล
ผู้สูงอายุที่ปีนี้สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุได้มากกว่าเดิม
ความสัมพันธ์ของคนสองวัยที่เริ่มต้นขึ้นยังเป็นการ
เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนให้ใกล้ชิดกัน
มากขึ้น การทำงานของทีมงานยังเป็นตัวอย่างแก่เพื่อน ๆ
ในชุมชน ที่ในอดีตจะมีกลุ่มเด็กแว้นชอบขี่มอเตอร์ไซด์
เสียงดังจำนวนหนึ่ง แต่เมื่อได้เห็นว่ เกิดกลุ่มเยาวชนที่
ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ส่วนหนึ่งจึงเกิด
ความรู้สึกอายน ในขณะที่เดียวกันที่งานก็ได้ให้โอกาส
ชวนเพื่อนขาแว้นให้มาร่วมกิจกรรมด้วยกัน ทำให้ปัญหา
เด็กแว้นในชุมชนลดลงไปมาก

“การทำงานของเยาวชนได้สร้างความเปลี่ยนแปลง
ให้เกิดขึ้นในชุมชน คือ เขาไม่ได้ไปมั่วสุ่ม เขาอยู่แต่ในกลุ่ม
เขาก็กับผู้สูงอายุ อย่างเรื่องผู้สูงอายุทั้ง 27 คนนี้เขาเอาอยู่
ผู้สูงอายุไปหาหมอไม่ได้ พวกเขาก็รับผิดชอบพาไป
นับได้ว่าเด็กกลุ่มนี้ได้ตั้งใจ เรียกมาช่วยอะไร เขาก็มา
มีความรับผิดชอบสูง”

พี่ปอก-สุริวัฒน์ คำพน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
อำเภอโนนคูณ และพี่เลี้ยงชุมชน เล่าว่า ในอดีตได้เข้า
มาเป็นที่ปรึกษากลุ่ม SOI ซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอโนนคูณ
เมื่อมีโครงการพัฒนาเยาวชนพลเมืองดีศรีสะเกษก็ได้
ร่วมกิจกรรมด้วย โดยทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกลุ่ม

เยาวชนในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่ของโครงการ เพราะมองเห็นว่า การทำโครงการเป็นสิ่งช่วยพัฒนาศักยภาพของเยาวชน ทั้งด้านทักษะส่วนตัว ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร

“ในปีแรกเด็กบางกลุ่มเรื่องการนำเสนอ คิดโครงการยังคิดไม่ออกว่าจะไปทางไหน แต่มาปีที่ 2 ก็พัฒนาขึ้น ผมกับพี่เลี้ยงแต่ละทีมก็ช่วยน้อยลง ให้เด็กคิดกันเอง เมื่อก่อนต้องคอยกระตุ้น อย่างนี้ได้ไหม คิดอย่างนี้ได้ไหม มีอะไรเพิ่มเติมไหม ตอนนี้เด็กเขาจะคิดมาแล้วถามพี่เลี้ยงว่าคิดอย่างไร เขาจะคิด วางแผน บริหารจัดการกันเอง พี่เลี้ยงก็สบาย คอยจับประเด็นแล้วก็วัดประเมินผลให้ชัด ประเมินการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจน” พี่ป๊อกเล่าถึงพัฒนาการในการทำงานของทีมเยาวชน

พี่ป๊อกมองว่า เด็กและเยาวชนวัย 15-25 ปีอยู่ในช่วงรอยต่อของชีวิต การเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานและทักษะชีวิตจึงเป็นเสมือนการสร้างภูมิคุ้มกันที่ทำให้เยาวชนมีเกราะคุ้มภัย เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่ทำกิจกรรมกับเด็กที่ไม่ทำกิจกรรมจะพบว่า เด็กที่เข้ามาทำกิจกรรมในช่วงรอยต่อในชีวิตเขา เขาจะดูแลตนเองได้ ดูแลกลุ่มของตนเองได้ เอาตัวรอดได้

“การทำงานตรงนี้ก็บาระงานในบทบาทเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผมว่ามันเป็นเกราะป้องกันเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน ไม่ต้องเปลี่ยนหลายอย่าง แต่ให้เริ่มเปลี่ยนจากสิ่งที่เขาทำได้ แล้วอย่างอื่นก็จะตามมา ผมว่าตรงนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กมีภูมิคุ้มกันตนเอง และพัฒนาทักษะด้านอื่นไปด้วย เช่น การทำงานเป็นทีม และภายในกิจกรรมการทำงานเป็นทีมเขาก็จะพัฒนาทักษะเรื่องการดูแลตนเอง การสื่อสารกับเพื่อน การป้องกันตนเองให้เอาตัวรอดในสภาพแวดล้อม ตรงนี้เด็กเขามีพื้นที่คิด ได้พัฒนาความคิดของตัวเอง และได้แลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่น และยังได้เพื่อนใหม่ด้วย”

เพราะวัยที่ห่างกัน ไข่จะทำให้ความสัมพันธ์เหินห่าง เยาวชนกลุ่มดาวกระจาย สร้างสรรค์กิจกรรมที่ถมช่องว่างระหว่างวัย ใช้ความรู้ภูมิปัญญาที่ผู้สูงอายุมีมาสร้างพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันของคนสองวัย ช่วยสานความสัมพันธ์ พัฒนาสุขภาพกายใจผู้สูงอายุ เด็ก ๆ เอาใจใส่ดูแลผู้เฒ่าไม่ใช้ชีวิตว่างเปล่า ว้าเหว ในขณะเดียวกันกิจกรรมที่ออกแบบยังได้ย้อนคืนประโยชน์ในการเติมเต็มความรู้ ทักษะในชีวิตให้แก่ตนเอง ในขณะที่ผู้ใหญ่ช่วยทำงานที่ต้องทำมาหากินก็หมดห่วง ทั้งลูกหลานพ่อแม่ที่แก่เฒ่า ต่างอยู่ดูแลกันและกันในพื้นที่ปลอดภัย บรรยากาศความสุขของคนสามวัยจึงอบอวลให้รู้สึกได้ในทุกอณูของบ้านโนนรัง

โครงการวัยใสวัยเก๋าร่วมเล่าสืบสานวิถีชีวิต

พี่เลี้ยงชุมชน

ไพรวัลย์ วงษ์ประเทศ

ทีมงาน

ชิววิวัฒน์ คำพน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอโนนคูณ
กลุ่มเยาวชนบ้านโนนจริง ตำบลหนองกุง อำเภอโนนคูณ
จังหวัดศรีสะเกษ

น้ำฝน ทองคำผุย

มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโนนค้อวิทยาคม

สุนันทา ทองคำผุย

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโนนค้อวิทยาคม

ปรียาลักษณ์ พุดมเคน

มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนโนนค้อวิทยาคม

จุฑาทิพย์ พรหมจันทร์

มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองแวง

ณัฐริกา ไททอง

มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองแวง

วาลัญญ์ ตูนา

มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดม่วงประดิษฐิทยา

ตะวัน นามวงศ์